Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 237 (10.914). Львів, вівторок 26. жовтня 1926.Ponstowe opłate zapłacono ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції 40 фр., Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Дипльоматичні здвиги.

Польська нота з приводу радянсько-литовського договору. — Польща у звязку з останніми подіями на міжнародній арені. — Радянсько-польський пакт про неагресію?

Варшава, 24. жовтня 1926.

У звязку з радянсько-литовським трактатом з 28. вересня ц. р., яким посередньо заквестіоновано приналежність Виленщини до Польщі, звернувся 23. ц. м. польський уряд через свого представника у Москві з поясненнями і заявою до союзного комісаря закорд. справ Чічеріна.

В своїй ноті зазначує польський уряд, що уряд СРСР. рижським трактатом з 18. березня 1921 зрікся всіх прав до територій, положених на захід від означеної тим трактатом граничної лінії. В склад незаінтересованих територій входять теж і спірні між Польщею і Литвою области, які опісля постановою Ради Амбасадорів з 15. березня 1923 признано Польщі. Це рішення не повинно бути заквестіоноване, ані подане в сумнів ніяким міжнароднім актом, заключеним тільки з участю одної з тих сторін, що піддалися були дефінітивному вирішенню Ради Амбасадорів.

Польський міністр закорд. справ Залеський, запросивши представників преси, зясував їм становище Польщі у звязку з останніми подіями на міжнародній арені. Отже франко-німецьке порозуміння в Туарі не дає ніяких підстав до занепокоєння. Розмови, ведені мін. Залеським з міродатними французькими чинниками в Женеві й Парижі, впевнили його в тому, що Польща не має чого лякатися. Також польсько-німецькі відносини з грунту негативного переходять на позитивний. При допомозі низки конвенцій полагоджено вже з Німеччиною богато справ, а инші будуть поладнані в найближчому часі. Справа польсько-німецького торговельного договору входить в рішаючу фазу. Щож торкається радянсько-литовського трактату, то в тій справі вислано ноту до Москви (я. в.).

„Не змагаємо до конфлікту з нашим східнім сусідом. Польська нота підкреслює наше безспірне право до Виленщини і є пройнята духом щирої і мирної політики. Ту політику диктує нам наше переконання про нашу силу. Польща сьогодні має таке становище що квестіонувати землі, які правно до неї належать, не має ніякого практичного значіння".

Литва ледві чи схоче порушувати на міжнародній арені ще раз виленську справу, бо на тому нічого не зискає. Хоч радянсько-литовський договір має практичне значіння, то все таки його характер є радше демонстраційний.

В справі переговорів балтійських держав з радянською унією про акт неагресії, мін. Залеський надіється, що Латвія, Естонія й Финляндія підуть по „відповідній лінії" (себто — що вони не заключать того пакту без участи Польщі. — Ред.).

Відношення Польщі до справи пакту про неагресію з СРСР. не змінилося. Польща домагається трівкої пацифікації на сході Европи й одностайної конструкції забезпеки для всіх, безпосередньо заінтересованих в тій справі держав.

В останній хвилі у Варшаві розійшлися поголоски про те, що в біжучому тижні розпічнуться на варшавському грунті конференції польського уряду з делєгатами радянського центрального уряду в справі пакту про неагресію.

Після вбивства.

Кілька вісток з останньої хвилі.

Львів, 25. жовтня 1926.

Безупинне підюджування.

Польська преса (шовіністично-канібалістична) далі цькує проти українського громадянства польську публичну опінію. Не маючи чого вчепитись, чіпається наших статей і заміток, перекручуючи на свій лад й інтерпретуючи в пожаданому для своїх низьких цілей дусі. На чолі цеї ядової кампанії стоїть „Слово Польске" (як репрезентант поважнішої преси) і краківський „Іл. Кур. Цодзенни" (представник розпаношеної жовтої преси). Найцікавіше, що цей останній „орган публичної опінії" подає зовсім свобідно сконфісковані у нас уступи, перелицьовуючи їх на всі боки з питомим собі канібальським розгоном. Полемізувати з інсинуаціями такої преси — зайва втрата часу і місця. Годилось би хіба занотувати ці голоси pro memoria, та вони такі до себе подібні, а такі далекі від правди, що краще полишити їх без відгомону.

Причинок Ст. Ґрабського.

В „Слові Польскім" подає Ст. Ґрабський, б. міністр освіти, автор „законів" на знищення українського шкільництва і вдохновитель всіх фальшивників так. шкільного плебісциту новий причинок до трагічної події на вул. Королівській. А саме в серпні 1925 р. одержав Ст. Ґрабський від політичної поліції вістку, що на відбутому зїзді українських терористичних органзацій постановлено виконати замах на деяких польських адміністраторів, а між ними й на пок. кур. Собінського. Тоді Ґрабський звернувся до Собінського з пропозицією переходу до Вильна або до иншої шкільної округи — по його вподобі. Одначе Собінський відмовився, не бажаючи під загрозою терору уступати зі свого становища. Ґрабський представляв покійному, що він не лише повинен рахуватися з власною безпекою, але і з можністю продовжувати свою вельми успішну працю. Та кур. Собінський рішучо відмовився, бо „найменша проява страху з його боку ділала би деморалізуючо на всю шкільну адміністрацію львівської кураторії". З огляду на те Ст. Ґрабський обмежився до встановлення поліційної опіки над кур. Собінським.

У львівській кураторії.

Віцемін. Ст. Гайчак, який на протязі кількох днів тимчасово обняв був агенди львівської кураторії, відїхав до Варшави, призначивши тимчасовим керманичем цеї адміністративно-шкільної установи найстаршого літами урядовця, нач. відділу Стан. Черного.

Ходять чутки, що львівським куратором має бути іменований Стан. Тинельський, начальник відділу в міністерстві освіти, до недавна високий урядовець львівської кураторії. Цю кандидатуру завзято поборює „Сл. Пол.", уважаючи п. Тинельського радикалом і прихильником „національних меншостей". Пригадуємо, що вже з початком біжучого шк. року виринула була кандидатура Тин. на становище львівського куратора, одначе хієністичними впливами вдалося тоді втримати пок. кур. Соб. Яких поглядів і переконань є Тин., — не знаємо.

Слідство.

Польські газети подають, що поліція працює днем і ніччю, щоб викрити убийників кур. Собінського. З причини відсутности конкретних слідів, що дали би змогу вести нитку слідства в певному напрямку, праця поліції розтягається у ріжних напрямках, аби тільки дійти до джерела замаху. Свідки події при вул. Королівській з причини темноти, що панує в тій околиці, не можуть подати точного опису убийників, а опис їх убрання є справою проблематичною, бож убийники могли вже давно перебратися, аби таким чином утруднити слідство. Тому й доходження поліції є наче оповиті напотемки. — зрештою всі поточні поліції ведуться в найбільшій таємниці. У звязку з слідством родяться ріжні комбінації, а деякі органи львівської преси, що полюють на сензацію, приносять щодня нові „ревеляції" про мниме зловлення убийників. Так „Газ. Поранна" повідомляє, що над Збручем придержано 7 українських студентів, що хотіли перейти на Рад. Україну, а між ними й двох, яких життєпис згоджується з виглядом убийників. Арештованих відставлено до Тернополя, звідки мають їх перевезти до Львова. „Сл. Польске" називає цю вістку лишеною всякої основи. Також не мають нічого спільного з убивством якісь люде (було їх 4), арештовані в кримінальній справі десь на провінції, ведені вчора вулицями міста з головного двірця, хоч львівська вулиця довго гомоніла про зловлення убийників пок. Собінського. Словом — слідство не виявило досі ніяких конкретних даних щодо осіб убийників.

З численних арештованих у звязку з слідством випущено, як довідуємося, майже всіх на волю. Випущено також по трьох днях друкарського ученика П. Матчака. В слідчій тюрмі залишилося ще ледви кілька осіб.

Троцький і тов. усунені від політ. життя.

Варшава, 24. жовтня 1926.

З Москви повідомляють: На пленарнім засіданні Центр. Викон. Комітету представники контрольної комісії комуністичної партії заявили, що неможливо є, щоби Зіновєв і дальше працював у комітеті III. інтернаціоналу. Крім того на внесення контрольної комісії усунено Троцького від функцій члена Політбюра, а Каменева від кандидатури на члена того бюра.

Справа повороту бувш. цісаря Вільгельма.

Берлін, 24. жовтня 1926.

Представник Райтерового бюра одержав від німецького уряду запевнення, що бувш. цісар Вільгельм не звертався до німецького уряду в справі свого повороту до Німеччини. Таку просьбу полагодив би німецький уряд рішенням відмовно. Німецький уряд рішений не дати дозволу на поворот б. цісареві, бо його поворот викликав би занепокоєння значної части населення і мав би погубні наслідки для закордонної опінії. Такуж заяву — як повідомляє „Пті Парізієн" зложив на Ке д'Орзей нім. амбасадор у Парижі фон Геш. „Нахтавсгабе" додає до заяви Геша коментар, що всі заяви його були неофіціяльного характеру і як такі не можуть нікого зобовязувати. Можливо, що ген. дир. на Ке д'Орзей Бертельо інформувався щодо становища нім. уряду в справі повороту, а нім. амбасадор зазначив, що на основі обовязуючого хвилево закона про охорону республики рішення це залежить від уряду. Але таке рішення досі не запало. Закон про оборону республики втратить обовязуючу силу в липні слід. року, а внесений соціялістами проєкт нового гострішого закона про охорону республики не здобуде більшости голосів.

Мадярсько-румунська персональна унія.

Відень, 24. жовтня 1926.

Медіолянський „Секольо" повідомляє про плянування персональної унії між Мадярщиною і Румунією під скиптром рум. короля Фердинанда. Ініціятива унії вийшла від Мадярщини.

Землетрус на Кавказі.

Льондон, 24. жовтня 1926.

„Юнайтед Прес" повідомляє з Еривани, що землетрус навістив Кавказ. Були сотки вбитих, багато ранених. Землетрус зачався в 2. год. над ранок і тривав годину. Населення в переполосі кидало свої оселі.

Пройдені стовпи.

Львів, 25. жовтня 1926.

Відомий польський маляр і критик, пок. Ст. Віткевич у свойому глибоко продуманому творі „Свої і чужі" („Swoi i obcy") в уступі „Пройдені стовпи" („Słupy minione") присвятив свою увагу проблємі, порушеній в інавгураційній промові п. ректора Семірадзького. Пок. Віткевич не був професійним ученим, не величався проблєматичної вартости науковими титулами, але зате був вельми інтелігентним, вдумчивим спостерігачем, який громадські явища не накручував до тісної, штучної, неприродної, парафіянсько-вшехпольської доктрини, але відкритими очима дивився на життєві явища й життєві маніфестації. І хоч він був переконаним демократом, то всетаки зі смутком окраїнного шляхтича мусів констатувати, що гине все те, що виплекали в своїй уяві цілі польські покоління; що встають зі свого сну пригноблені, історією забуті нації: Українці, Білорусини, Литовці; що надії на „поширення польської культури" на сході розвіялись невідкличнo; що мрії про велику Польщу з підпорядкуванням польській культурі „етнічних елєментів" — як каже проф. Семірадзький — є не лише пустим, але й шкідливим самообманом. Згологують своє незаперечене право до життя приспані, придавлені й окрадені народи, а тому й польські пляни є вже „пройденими стовпами" на історичному шляху, яким вертатися і небезпечно, і безпредметово. Польська нація мусить вернути в своє безспірне етнографічне корито і звідтіля черпати всі сили, та будувати свою майбутність.

А діялося це, коли то пок. Віткевич мав відвагу сказати правду своїм землякам, тому пятьнацять літ, перед великою війною і перед великою революцією на європейському Сході, яка підтримала національно-визвольні змагання одних націй, другі, ще більше призабуті, дрібні і майже нікому невідомі покликуючи до життя. А львівський польський вчений, правда: мамутовий! — вертає на зарослі і стократно переорані історичні шляхи польського „культурного" і всякого иншого походу на українські землі. З одного боку він сумнівається, чи Наддніпрянська Україна зможе усунути „вищу російську культуру", а з другого безприкладно бреше, немовто українське селянство на Волині відмовляється від української школи, які там нібито у великій кількости насадила була польська держава. Відмовляється від української школи волинське селянство, щоби його „не зіпхнено до ролі горожан другого розряду".

Яка безприкладна брехня, який безсоромний цинізм! Ми взагалі не згадувалиб про ці хворі, божевільні видумки, колиб вони виходили з уст якогось поганенького агітатора в роді Прушинського. Але коли вчений, той, що повинен служити виключно правді і тільки правді, допускається такої нечуваної, цинічної брехні і провокації, то це справді дивогляд і унікат.

По українській владі лишилося на Волині понад 400 українських народніх шкіл, які

зліквідовано, хоч українське селянство однозгід-

не бачив підхмеленого посла і що такі обвинувачення є тільки плодом уяви посла, запамороченого ідеєю „тверезости".

— Примхи моди. Цим разом не для гарного пола, а для бридкого. Мущини мають носити корсети. Така звістка приходить з Парижа, з центра всіх окрас людського тіла. У всякому разі ідея не нова. Джиґуни минулого віку, та рдійські і негвардійські офіцири часто вбирали на себе панцир з корсету, щоби мати гарний стан. Жінки від літ зірвали з цими кліщами краси. Корсет признали негігієнічним і його дроти заступили пружними стяжками з шовку або ґуми. Але творці моди міркують так: мущини мають більше сили і лекше вдержать модний панцир. Крім цього вони є більшими знатоками пива і в добі „стрункої лінії" тіла підуть за голосом моди. А що в нинішніх часах жіноцтво позичає моду від мущин, чому мущини не мали би трохи „помалпувати" жіноцтво і вбрати корсети? Фабриканти моди є нині сильніші, як диктатори політики та фінансів.

— Причина розводу. Королева американського екрану Констанс Тальмедж приїхала в Париж розводитись. Це вже не перший її розвід і не вперше так само мотивований. Її чоловік капітан Мек Кінстон має 40 літ, але це за мало (або за багато), щоби подружжя з ним не було нудним. Вона познайомилась з молодшим Французом, який має більше даних на мужа фільмової артистки. Важко сказати, чим можна вдоволити артистку, яка заробляє річно 40 міл. дол.

— Школи Форда. Форд оснував в Детройті цілу низку фахових шкіл. Зрідка-годи звертаються до нас із запитом за інформаціями щодо цих шкіл, тому ми подаємо тут кілька фактів: Кандидатами до таких шкіл мусять бути фахівці зі скінченими теоретичними студіями та практикою; є там: ремісна школа, челядників, школа технольоґії, стенографії. Доступ туди мають у першій мірі продавці фабрикатів Форда. Т. зв. Ford Service School має на меті створити в ріжних країнах працьовників ознайомлених з технічними принціпами та засобами промислової продукції. Кожний студент переходить усі відділи, нормально на протязі двох літ. Студенти заробляють те, що пересічні робітники: на протязі перших двох місяців по 5 дол. денно, пізніше по 6. Відділ призначений виключно для чужинців, має більш 400 студентів, з 29 ріжних національностей; разом в усіх є 4000. Загальні умовини такі: сталеві нерви, сильні мязи, здоровий шлунок, який може видержати американську кухню, спроможність простояти на ногах 8 годин з єдиною перервою 20 хвилин, зручність у рухах, добрий зір. До кожного студента докладає Форд 2000 дол.

— Ще один рекорд. У Парижі вийшла пятий раз замуж 28-літня пані Неш, відома під фірмою „найкраще одягнена жінка в світі". Вийшла вона замуж за сина промисловця, який може називатись „найкраще рекламованою французькою фірмою" т. зв. аперітивів (вина, що розбуджують апетит перед їдженням) його імени: Дюбоннє.

— Світова хроніка. У Толедо почався евхаристичний конгрес; зїхались на них єпископи з усіх країв. — Бурмістр Амстердаму заборонив мешканцям свого міста танцювати в неділю. Не є виключені заворушення з цього приводу. — Румунська королева Марія, приїхавши до Вашингтону, простудилась, так, що місто припинило святочний привіт приготований з нагоди її приїзду. — У Парижі скінчився конгрес землемірів при делегатах з 15 держав; його мета — зорганізувати „землемірний інтернаціонал" і боронити професійних інтересів своїх членів. — Італійський скарб оголосив бюджетне справоздання за перше чвертьріччя 1926—1927 і стверджує, що має надвишку в доходах 55 міл. лірів. — Підчас вистави у Філядельфії, з нагоди 150 роковин незалежности Злучених Держав, американські Жиди зробили там віче при участи, як кажуть, 35.000 осіб; спеціяльні поїзди привозили учасників з усіх кінців світа. Сенатор Едвардс заявив, що Жиди були одні з перших (!) які дали підстави до незалежности Злучених Держав. — Жінка М. Горкого, що вернулась до Москви, каже, що стан здоровля автора „Міщан" не є добрий; він живе в Соренто (Італія) і хоча перетомлений працює далі. — Французький кардинал, Дюбуа, архиєпископ Парижа, брав цими днями участь разом із своїм секретарем і прелатом у постановці нової фільми, на підставі повісти Гервіє.

— З кіна. У кіні „Лев" почалась нова сальонова сензаційна фільма в 8. діях п. з. „Червона мишка". У головній ролі Ґреде Ніссен і відомий з „Нібелюнґів" Павло Ріхтер.

Всячина.

Протектор талантів. Фантазія людей, що шукають по війні легкого заробітку, є невичерпана. Іноді вона має всі ознаки дотепної комедії. У Парижі ставав цими днями перед судом редактор журналу „Поезія" і видавництва „Майбутнє", за те, що нічого не видавав, а вдоволявся тільки фірмою цих підприємств. Вони були йому потрібні як претекст до подружих посередництв. При помочі літератури він ловив легковірні жіночі серця. Пан Моріс Левель знав, скільки жінок шукає розваги в пері і вірить у свій талант. Він розіслав в тисячах примірників комунікат про новий журнал, який має вивести на денне світло невідкриті молоді таланти. Одержавши тисячі листів, вибрав з них як знавець ті, поза якими знюхав капітал. Капітал не на талант, а в звичайній валюті. І почав відвідувати жіночі таланти. Делікатною, дипльоматичною розмовою натякав на труднощі, з якими мусить боротись кожна нова літературна сила і на свою добру волю допомогти авторці попасти в друк. Одна старша вчителька дала йому на цю ціль 20.000 фр.; одна вдова вартісні папери вартости 50.000 фр. і дорогоцінности із свого замку; инші жінки разом із своїми рукописами ріжні суми від 8.000 до 15.000 фр. З тих усіх тільки одна діждалась побачити свій віршик в однім провінціональнім журналі. Всі покривджені авторки обвинувачували перед судом пана Левеля дуже тяжко; вони були огірчені що він так осміщив їх. Одна почала навіть перечитувати на сцені свої поезії. Пан Левель не втратив гумору. Він заявив, що він є аж надто гостро покараний страшними рукописами, які мусів прочитувати. Його засудили на пів року. На салі почули плач. Це плакала одинока друкована авторка. Цей друк коштував її 1500 фр., одначе вона була закохана в „відкривника свого таланту". „Зажди на мене, я вернусь, сказав „пан редактор" до цієї сентиментальної швачки. „Зажду!" сказала вона. Дотепні Французи кажуть, що коли він справді вернеться до неї, вийшовши з вязниці, тоді треба йому вибачити.

Люде з очима Рентґена. У Парижі істнує інститут для „метапсихічних" дослідів виїмкових психічних явищ непризнаних покищо наукою. На його чолі стоять два визначні учені Рене Сюдр (Sudre) іОсті. Вони саме видали спільно велику книжку, вислідка своїх довголітніх студій п. з. „Вступ до людської метапсихіки". Є це дуже обширний огляд „окультного знання", із становища нових наукових ідей. Автори розбирають критично тайни підсвідомости, телепатії, ясновидючости, „матеріялізації" то-що і стверджують обережно те, що можна зачислити до „фактів" і те, що належить покищо до царини гіпотез. Рене Сюдр робив на протязі літ сеанси з ріжними медіями. У цій книжці находимо цікаву главу про експерименти з відомим ясновидцем Оссовецьким. Він відчитував усе, що було написане в закритих чорних копертах. Сюдр написав раз на клаптику паперу відомий афоризм Паскаля: „Людина — немов тростина, найслабше сотворіння в природі, але це думаюча тростина". Оссовецький, володіючий слабо французькою мовою, так відчитував це сховане щільно речення: „Те, що там написане, торкається людства, чи радше чоловіка... Чоловік дурне сотворіння... Ага! це приповідка, думка з якогось великого фільософа... Паскаля... Чоловік — слабий, слаба тростина, але тростина, яка думає". Иншим разом поклали перед ним оловяну рурку, в якій був схований портрет. Ніхто з присутних (навіть дослідників) не знав, що це за портрет. Оссовецький узяв рурку до руки і сказав зараз, що там є якийсь рисунок. І далі: „На ньому — якийсь високий офіцир... Це видко по його уніформі і численних ордерах на грудях... Портрет великого чоловіка не тільки стратега, але й політика... Це образ Пілсудського". Коли раз присутна при такім сеансі Сара Бернар написала речення із словом „ефемерний", він не міг його відчитати, бо не розумів його значіння, а тільки сказав, що останнє слово має вісім букв, а по них іде знак оклику. Ще цікавіші досліди з ясновидючим на імення Алексіс. Алексіс грав у карти з відомим „чародійним штукарем" Робертом Гудіні і мав завязані очі. Він відчитував карти, які Гудіні держав у руках, схованих під столом. Відтак заявив Алексіс Гудініому, що бачить у його портфелі три листи: один від директора театру, два від двох жінок. Коли Гудіні застігнував блюзку на ґудзики, щоби тим більше скрити листи перед очима (завязаними!) Алексіса, цей прочитав усі три листи, ще й подав точні дати з життя обох цих дам. Таких прикладів начислюють автори згаданого твору чимало. Відомо, що кожний такий експеримент роблять учені при якнайбільшій контролі, вживаючи всіх засобів осторожности, щоби не впасти жертвою „престідіґітаторів", які помагають собі ріжними штукарствами, є у змові з иншими помічниками, то-що.

Нові книжки й видання.

КНИЖКИ:

М. Рубакин: ОПОВІДАННЯ; З ЦАРСТВА ЗВІРІВ. З ілюстраціями. Переклав Микола Кокольський. Львів 1926. Накладня Михайла Таранька. Зміст: 1) Як звірята спасають себе від голоду, зимна, посухи і спеки. 2) Як звірята працюють та добувають собі їду. 3) Про ріжні справи в царстві звірів, про війни й завоювання. 4) Як звірята уладжують собі домівки. 5) Як звірята мандрують.

КОЛИ САМІ СОБІ НЕ ПОМОЖЕМО ТО НІХТО НАМ НЕ ДОПОМОЖЕ! Зміст: Вступ. Про гріхи громадянства. Бути, чи не бути! Чого домагається громадянство від вільних станів? Без капіталістів але з капіталістами. Роля жінки. Підсумки. Львів, 1926. Накладом Нар. Організації Українців міста Львова.

ЖУРНАЛИ:

„СВІТ", ілюстрований журнал, виходить кождого 1. і 15. дня в місяці. Ч. 19—20. Зміст: І. Камінський: Ювілятові, Д. Загул: Друга година ночі, Д. Рудик: Дмитро Загул, З українського мистецтва, Василь Некрашевич: Чернечий скарб, Цвинтар мумій, Конкурс на найгіршу книжку, Б. Лепкий: З циклю „Осінь", В. Дорошенко: Володимир Гнатюк, З культурного життя України, Е. Чайковський: В ледовому підземеллі, Чи звірята мають сни? М. Кічура: Все балачки, сантименти... К. Чічка-Андрієнко, Мих. Рудницький: Карикатурист у карикатурнім середовищі, Д. Козій: Метафізика страждання, Афоризми Б. Шова, В погоні за рекордами, Філятелістичні дива, Ст. Р. Стандє: Баляда про „Невідомого Жовніра", Останки варварства, Густав Ґаєрштам: Смерть дитини, Роковини найбільшого міста, Найстарший календар світу, Каблева телеграма і радій, Загадочне зникнення мумії, Ворог людства, Ж. Санд: Мала Фадета. 25 ілюстрацій.

„КУЛЬТУРА", журнал культурного, суспільного й політичного життя. Зміст 10. ч. за місяць жовтень 1926: В. Бобинський: Смерть Франка (поема). Турян: „Моральна революція", Н. Лазаревич: До характеристики програми УСРП. Т. Романович: „Метафізичний намул у марксізмі", О. Стефановський: На манівцях українського соціялопортунізму. О. К.: Воскресення з мертвих. Стецький: Буря в Англії. І. Пришляк: Клясова солідарність на 4 і пів процент. Документи й матеріяли. (Доноси царської охранки на Івана Франка). Тихон: Нове Життя". Ціна примірника 2 зол. Адреса: „Культура", Львів, ул. Оссолінських ч. 10.

ВІСТИ З ЛУГУ. Рік І. ч. 4. Львів 25. жовтня 1926. Зміст: Лугова карність і солідарність. — Непрошені опікуни для Лугів. — Осторога! — В. Петрів: Бесіди про методику тілесних вправ для пожарників. — Дашк.: Як держати в порядку сикавку і вужі? — Технічні прилади для пожарників. — Плян праці на листопад і грудень. — З Лугового життя. — Веселий куток. — Оголошення. — Адреса: Львів, Зіморовича 20.

✝ Посмертна згадка.

Олександер Рожко-Орлянський. Дня 20. вересня ц. р. помер в Закопанім у санаторії секретар Української Національної Громади в Закопанім, артист-маляр, лицар залізного хреста і сотник Української Армії **Олександер Рожко-Орлянський.** Хоча Рожко-Орлянський родився, виріс, здобув середню освіту в Петербурзі і був сином російського генерала, але знав гаразд, що на кістках його предків повстала столиця тюрми поневолених народів. І як тільки в 1917 р. повстав український нарід, щоб розбити тюрму народів і здобути волю й незалежність, в жилах Рожка-Орлянського заговорила козацька українська кров і він залишає російську армію, в якій був офіцером і стає в лави активних борців за національні ідеали українського народу. З крісом в руках проходить усі стани боротьби за національне визволення українського народу. Бере також участь з частиною Української Армії в т. зв. „зимовому поході", де був начальником конвою генерал поручника Омеляновича Павленка. Не залишаючи Української Армії до осени, був нарешті примушений з цілою Армією залишити терен України, наслідком чого був інтернований і, як значна більшість, попав у „табори смерти", де й захворів на сухоти. Перебуваючи в незвичайно тяжких умовах еміґрантського життя на вигнанні й заробляючи малярською працею на скромне життя, покійник боровся довго зі смертю, аж поки вчора не перемогла й не поклала кінця його істнуванню. — В. Й. П.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський хор під управою Петра Єсевського у складі 30 осіб виступає:
Середа 27.X. Надвірна.
Четвер 28.X. Надвірна.
Пятниця 29.X. Станиславів.
Субота 30.X. Калуш.
Неділя 31.X. Калуш. 719 15-?

На „Рідну Школу" зложили Вп. інж. Ярослав і Ярослава з Демчуків Гузарі в Галичі 50 зол., місто подяк за надіслані бажання з нагоди їх вінчання. Вп. Жертводавцям складає щиру подяку Головна Управа „Рідної Школи".

Місто вінця на могилу бл. п. о. Льонґіна Тустановського зложив на „Рідну Школу Вп. д-р Микола Панас з Золочева 20 зол. Жертводавцеві щиро дякує Головна Управа „Рідної Школи".

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.

територіяльної автономії для Українців і білорусинів".

Якуж мету мають пепесівці? Відповідають вони ясно і коротко:

„Хочемо дати спроможність соціялістам і демократам обох народів успішно противитися клерикальному націоналізмові сф. п. Хрущького, чи комуністичній пропаганді. Надходить година рішучих децизій і нової справді енергійної. Инакше все глибше будемо впадати в каламутний круток завзятої національної боротьби. Побіда демократії в Польщі залежить між иншим також від способу розвязки національної проблеми. А найгірше було би триматися струсиної методи проволікання і відкладання „на пізніше". Часу нікому не мало ані ми, ані національні меншости".

Зайвим було би зазначувати, що всі ті поклики пепесівських ватажків не мають ніякого реального значіння, що наглядно доказала дотеперішня їх поведінка. Вони вже нераз були при владі, одначе навіть пальцем не рушили, щоби здійснити хоч би „конституційну рівноправність".

Стаття пос. Недзялковського належить до тзв. чемностевих статтей, а крім того має ще й експортове значіння з уваги на соц. демократію инших держав, та не зважаючи на це, варто булоб поручити лектуру цеї статті краківському „Часові". Може тоді він не плів би всіх тих смалених дубів, про які реферували ми вже на сторінках нашого органу.

* * *

В пятницю відбувся похорон пок. кур. Собінського. Взяли в ньому участь представники офіційних установ і шкільна молодь в числі до 15.000 осіб. Одночасно розмістися поголоски про приготовлювані хуліганські напади на будинки українських установ.

Заразом слід згідно з правдою ствердити, що настрої у Львові є здебільшого нормальні. Непомітно підвищення горячкової температури. Тільки бульварна й шовіністично-канібалістична преса намагається викликати хуліганські настрої серед польської націоналістичної молоді, бажаючи може тим способом зазначити „народову діяльність" на „кресах".

Слідство в справі вбивства ведеться дальше, хоч досі без висліду. Поліція призначила нагороду за викриття атентатчиків. Як нас інформують, ріжні звихнені молоді люде, що вже від довшого часу служать політичній поліції, одержали більші грошеві допомоги на розвинення своєї розвідчої діяльности.

У місяці книжки.

Слово до наших видавництв і книгарень.

Жовтень — місяць української книжки! У цім місяці кожний Українець є зобовязаний купити хоча би одну книжку. Але і цього мало. Одна книжка раз у рік! Пора би подумати про домашні бібліотеки. Відомо всім, що купно кількох книжок відразу є для нашої працюючої інтелігенції, як і на чужині, в нинішних тяжких часах дуже важким. Це підорвало би і так скромний її домашній буджет. Наші видавництва та книгарні повинні би дати спроможність загалові дістати книжку до рук.

Декотрі видавці висилають книжки до читачів за післяплатою або в опасці. Перший спосіб висилки є дорогий і наражує обі сторони на непотрібні видатки. Оплата почтова в відношенні до книжки є зависока. Висилка в опасці є кориснійша, але має ту хибу, що наражує нераз читача на купно тої самої книжки подвійно. Щоби оминути цих неприємностей, було би краще давати книжки на сплати. Цей спосіб практикувало два роки тому Видавництво „Червона Калина" у Львові. Читач може відразу взяти собі книжок на більшу суму нпр. 100 зол. або більшу і сплачувати в 10-ох ратах. Користь у такім випадку подвійна: і для видавництв і для читачів. Читач може що року купити кілька книжок і в той спосіб комплєтувати домашні бібліотеки, яких у нас є дуже мало.

Читач може випозичати біднішим і тим самим ширити національну свідомість і замилування до книжки, майже в нас нерозвинене. Видавець позбудеться скорше накладу і може видавати щось нового. Щоби оборонитись перед девалюацією гроша, може читач сплачувати рати після денного курсу доляра. Яку користь мають видавці і книгарні, коли їм книжки лежать на складі, або по жидівських книгарнях, котрі беруть в комісову розпродаж і по пів році вертають назад?! Багато є нових видань з української літератури, але купити їх неможливо, бо ціни є за високі, а читати хочеться! Добре було би, щоб над цим способом поширення книжок призадумались видавництва і провели його в життя. Тоді втихнуть нарікання, що ніхто не купує і не читає книжок. Багато наших людей, не маючи змоги дістати своїх книжок на догідних умовинах, купують чужі, які не лякаються давати їм на сплати і тим самим піддержують чужий книжковий рух, та підривають власний. Вже й нічого казати, що через читання чужих книжок набирають люде инших поглядів, і затрачують національну свідомість. Брак української книжки впливає некорисно на молодих заточенців, котрі зі шкільної лавки пішли за куснем хліба без життєвого досвіду в чуже оточення і не мають духового звязку зі своєю батьківщиною.

Іван Рачок
учитель.

Памятайно: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

бушімто мають таку страшенну погорду! А проте, яка шкода! Бо чимало серед них є не без талантів. Жаль великий, що вони пустилися на шлях, на якому можна зробити одно тільки: скрутити собі шию.

IV.

Та, гов! Розпочалися на днях вистави штуки (каже автор навіть: комедії) поважної, не тільки без лесбійського чи педерастичного „кохання", але взагалі без ніякого кохання. Це — „Диктатор" Жюля Ромена.

Про автора цього і його фарсу „Доктор Кнок або тріюмф медицини" ми писали десь тому зо 2 місяці, в дописі „Сліпі бачать?"

Дені, проводир революційної партії в неозначеній европейській країні з парляментарною монархією — провалює міністерство. Зробивши те, він довго-довго перебалакує з другим проводирем своєї партії, Фереолем, про те, чи скористати з заколоту і викликати соціяльну революцію, чи ні. Кінець кінців, проти ради Фереоля, Дені приймає від короля поручення зложити новий уряд, з диктаторською владою, велить увязнити Фереоля і пішле його ймовірно під шибеницю. Він „Диктатор", а куртина спадає.

„Сюжет" і вдача „Диктатора" могли би бути драматичні й патетичні, як би почувалися в штуці подих і конфлікт пристрастей. Але там є єдино тільки дискусії, і то дискусії односторонні. Односторонні, бо Дені і його ніби-то противник Фереоль, поза назвами і вусами, нічим у вдачах своїх не ріжняться. Ті самі темпераменти, ті самі духові формації. Таким чином ті дискусії, то навіть не справдішні діяльоги, а по суті просто монольоги. Як драматичне явище „Диктатор" не має змислу; прислухуємося запитам і відповідям, але не відчуваємо духового живчика — що саме ворушить цих манекінів, випханих словами.

Нема там нісенітниць, нема й стороннисти автора, але манекіни остаються манекінами, а слова-словами, від яких нам ні тепло, ні холодно.

Треба ще зазначити, що всі згадані штуки граються знаменитими акторами, справді достойними чогось ліпшого.

(Докінчення буде.)

По широкому світі.

Рада Амбасадорів, яка все ще вряди годи збирається, коли діло йде про військову контролю над Німеччиною, рішила, що ця контроля повинна надалі лишитись в її руках, а не перейти до Ліги Націй. Ця Рада стверджує, що Німеччина не виконала зобовязань Версайського договору, фабрикуючи надалі вибухові матеріяли, змішнюючи твердині, організуючи потайки армію. Німецька преса сильно обурена цим рішенням.

Німецький кабінет, по інформаціям французької преси, мав скласти формальну обіцянку, що не дозволить на поворот Вільгельма II. до Німеччини.

На конференції англійських домінії мін. зак. справ Чемберлен висловився дуже оптимістично про міжнародне становище Англії. З Німеччиною та Францією Англія живе дружно, з Туреччиною погодилась щодо Моссуля.

Становище Америки до проєкту европейських фінансістів буде зясоване Куліджем у найблищих днях офіціяльно. Вже нині відомі головні думки цього становища. Америка ставиться прихильно до ідеї вільної торговлі в Европі, одначе не вважає можливим приноровити її в себе. Скасування митових кордонів в Америці зашкодило би більше европейським промисловцям, як американським. Першим їх наслідком було би зменшення покупної американської сили, обниження заробітних плат в Америці, ускладнення сплати довгів. Митові охоронні закони в Европі є тому зайві, що рівень життя і заробітків є майже у всіх країнах однаковий.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** У вчорашньому числі „Діла" сконфісковано два місця в статті „Після вбивства". Це 99-а чергова конфіската нашого щоденника в цьому році.

— **Знов великий політичний процес.** В днях 12—15 листопада цього року відбудеться на виїздній сесії луцького окружного суду в Володимирі розправа проти 151 осіб, обжалованих за державну зраду. Обжаловані, за кількома вийнятками, самі селяне володимирського повіту. Акт обвинувачення закидає їм приналежність до комуністичної партії Західної України. Цей монструальний процес повинен виявити в цілій наготі роботу провокаторів, що загнали аж 151 малосвідомих людей на лаву обжалованих. Оборонцями в тому процесі виступають д-ри: Ст. Шухевич, пос. Підгірський, Вол. Кривицький, Дурач, Глушкевич, Гонігвіль.

— **Новий хор Кошиця.** Ми вже повідомляли свого часу, що відомий дирігент Олександер Кошиць організує новий український хор у Ню-Йорку. Тепер довідуємося з американських українських газет, що цей хор розпочав уже свої виступи в Ню-Йорку, а потім зробить поїздку по цілих Злучених Державах. Поїздка обчислена на пів року. Після того хор задумує вибратися до Мексику і до Південної Америки. В новому хорі Кошиця є багато співаків з попереднього хору, тому не диво, що його мистецькі і голосові кваліфікації незвичайно високі. Сам Кошиць заявив, що новий хор співає ще краще, як той, з яким він мав такі успіхи на американській землі перед трьома роками.

— **З життя Українців у Парижі.** Дня 17. ц. м. відправилося в українській автокефальній православній церкві в Парижі (96, бульвар Огюст Блянкі) торжественне богослуження з приводу свята св. Покрови (празник війська УНР.). Після богослуження відправлено панахиду за погибших вояків, а потім зложено вінок на могилі пок. гол. отамана Петлюри. — З 15. ц. м. зачалася праця в „Дитячій Розвазі" (недільна школа), що її ведуть українські евангелики. До школи приймаються діти від 5 до 14 літ.

— **„Історія політичної думки галицьких Українців".** Інформують нас, що перша частина цеї книжки д-ра Костя Левицького вийде на другий тиждень. Одержать її всі ті, що зложили в передплаті 10 зол. за примірник. Друга частина вийде при кінці листопада. Передплату (10 зол.) приймає „Красвий Союз Кредитовий" у Львові, Ринок 10/I.

— **Фальшиві гроші.** У Станиславові появилась більша скількість фальшивих пятьзолотівок, імовірно румунського походження.

Боротьба за титул „д-р". Віденська „Вища школа світової торговлі" вже місяць зачинена. 1.500 її студентів страйкує, бо домагається заведення у цій школі „докторату". Ледве почалися виклади, сали опустіли. Управа школи [illegible] вдалась, що страйк заломиться [illegible] що в нічому студенти не вміють бути такі солідарні як у бойкоті науки. Професори цієї вищої школи не мають перед ким викладати, а навіть загрожені у своїх пенсіях, бо 1.500 студентів не склало оплати. Чужинці, що приїхали на студії, вертають додому або їдуть до инших шкіл. Деякі професори вже схиляються до думки, що треба таки вволити волю своїх студентів і дати їм право здобувати докторський диплом. Цікаво, що саме тепер, коли загально в Европі старі титули „докторів" касуються для тих, що здають тільки звичайні іспити і вони є резервовані як виїмкове наукове відзначення за написання оригінальної праці, Австрія, де кожного студента титулували „доктором", буде мати ще більше докторів старого типу.

— **Розкопки в Бесарабії.** В околиці Кишенева, підчас робіт над каналами, найдено кости мамута та ріжну камінну посудину. Деякі румунські вчені кажуть, що ця камінна посудина походить ще з ледяної доби. Цей погляд мав би тому велике значіння, що захитав би дотеперішньою теорією про те, що Бесарабія колись находилась під поверхнею моря.

— **Померли.** Ганс Е. Кінк, один з найвизначніших (хоча невідомих) норвежських письменників, у 61. р. життя. Він належав до славної „чвірки" складеної з К. Гамсуна, А. Гарборга і Г. Гейльберга. Кінк видав 9 повістей, 10 томів новель, 8 драм і чимало літературних нарисів. Недавно вийшла в німецькім перекладі його повість „Спокуси Нільса Бросме". — М. В. Вінавер, визначний російський правник та історик помер на півдні Франції, уродився в 1863 р. у Варшаві. Був довгий час адвокатом у Петрограді, — головою відділу цивільного права в товаристві юристів, видавцем їх органу „Вестника Права". В 1904 р. основав разом з Мілюковим і Набоковим конституційно-демократичну партію („кадетів"). Останніми часами був членом редакції парижських „Последнія Новости", видаваних Мілюковим. — Один з найстарших провідників американських соціялістів Дебс. Він кандидував пять разів на президента Зединених Держав. Підчас війни він вів енергійну мирову пропаганду і був противником участи Америки у світовій війні. За цю діяльність попав на кілька літ до вязниці і щойно Вільсон дарував йому кару.

— **Жіноча перемога.** Фемінистичний рух може в своїх анналах записати нову, виїмкову перемогу: є містечко, яким правити будуть не мущини, а жінки. І то не десь в екзотичних країнах, а в Бельгії. Називається воно Герк-ля-Віль. Як до цього дійшло? Перед виборами до міської ради приготовили два ріжні списки: мужеський та жіночий. Тимчасом список мужеського пола предложено у спізненім речинці; жінки доказали, що є точніші. Міська рада мусіла затвердити єдиний список, який лишився: радними міста стали жінки.

— **Кальоші для авт.** Московський науковий інститут гордий на новий винахід. У країні, де вживали найбільше кальошів, найшовся винахідник, який рішив, що цей засіб комунікації, корисний в осени та в зимі для людей, можна вжити також для автомобілів. На їх колеса накладаються спеціяльні гумові покровці і вони можуть їхати через найбільший сніг і болото.

— **Алькоголь і парлямент.** Член англійського парляменту д-р А. Сальтер, приналежний до робітничої партії, кинув прилюдно своїм товаришам-послам важке обвинувачення, а саме: що вони приходять на засідання „на підпитку", не тверезі, і наслідком цього ці засідання є дуже бурхливі, непродуктивні та неповажні. На першім місці стоять члени консервативної партії, які надто часто заглядають у парляментськім буфеті до склянки. Инші партії також не є вільні від алькоголю. Прилюдно не подав він їх назвиськ, але заявив, що приватно готов сказати кожному в живі очі те, що бачить публика на галєрії парляменту. На таку заяву члени консервативної партії відповіли п. Сальтерові, що в англійськім парляменті ніхто ще ніколи

но, поборюючи безліч трудноців і переносячи терор, домагалося всюди виключно української школи. Але допустім на хвилю, що ця провокаційна брехня відповідає дійсности, що справді десь найшлися якісь темні, загулюкані селяне, які не хотіли бути „зіпхнуті до ролі горожан другого розряду", то яким чином пояснити ліквідацію до двох тисяч українських народніх шкіл у Галичині і їх переміну на польські? Чим пояснити „утраквізаційні" спроби українських середніх шкіл, проти чого так гаряче й одностайно протестувала українська суспільність? Чим пояснити знесення, а радше самочинне знесення українських катедр на львівському університеті, недопущення української молоді на польські університети, головно на львівський, в пер[ши]х роках істнування відродженої Польщі

Сергій Єфремов.

З приводу 50-ліття його уродин.

19. жовтня цього року минуло пятьдесят літ з дня народження відомого українського літературного критика, публіциста і громадського діяча, акад. Сергія Єфремова. Діяльність Єфремова має свою поважну сторінку в історії українського національного відродження й української науки, тому хочемо їй присвятити ширшу згадку.

Походить Єфремов з священичої родини, початкову й середню освіту здобув у духовній семинарії. Вже на шкільній лавці зазнав він переслідувань за своє українство і тільки щасливим обставинам завдячує, що міг скінчити середню школу і здобути собі університетську освіту.

Як багато инших письменників Придніпрянщини, так і він виступив з першими своїми літературними творами в галицьких виданнях: „Зорі", „Дзвінку", „Правді". Ці перші спроби його пера рішили й про дальший його життєвий шлях. Він посвятився всеціло українському письменству й українській публіцистиці, вложивши вже досі немалий вклад в українські культурні надбання.

Як літературний критик цінний Єфремов передовсім тим, що в усіх його наукових працях і розвідках пробивається ясний національно-громадянський мотив, поминувши їх наукову вартість. Цим духом пронизана його двотомова „Історія українського письменства", доведена до найновіших часів, та сама думка пробивається з його праць про Котляревського, Шевченка, Марка Вовчка, Франка, Карпенка Карого, Коцюбинського, Короленка й ин. Бо Єфремов письменник-громадянин у повному значінні цього слова й ніколи не спускає з ока свого основного завдання: виховувати і вчити рідне громадянство. Це, розуміється, ні в чому не зменшує абсолютно наукової вартости його літературно-критичних праць, про що найкраще свідчить оцінка їх Українською Академією Наук, яка іменувала його академиком іще в 1923 році.

Не менші заслуги має акад. Єфремов на полі української публіцистики. В тій ділянці зачав він інтензивну працю від часу народин української преси в б. Росії (перед тим писав у галицькій пресі) і вів її безупинно і з цілою енергією аж до приходу до влади большевиків. В умовах сучасної д[ійсн]ости на Радянській Україні Єфремов відложив своє талановите публіцистичне перо на бік і посвятився виключно науці, бо не хотів працювати в офіціяльних, урядових органах преси, а инших, як відомо, там нема. Але й те, що дав нам досі Єфремов-публіцист, лишило тривкі сліди в психиці української суспільности. Бо й у цій ділянці був він у першій мірі громадянином-педагогом, що вчив свою суспільність любови до правди, характерности, відваги. Слід признати С. Єфремову, що він умів видержати на занятій раз позиції без ніяких хитань, що вмів мужно й відкрито постояти за свої думки й переконання. Небагато найшлось би таких відважних публіцистів, як він, що після заняття Києва большовиками писав проти них у „Раді" аж до її припинення пламенні статті-протести і підписував їх повним своїм іменем! Мабуть і противник умів оцінити цю незвичайно гарну рису характеру Єфремова, бо ніколи ми не чували, аби йому роблено які пакости... Слід іще зазначити, що Єфремов незвичайно плідний, а до того темпераментний публіцист, що містив свої статті по ріжних періодичних і неперіодичних видавництвах, формуючи ось так світогляд рідного громадянства. Крім того його мова була все чиста, ядерна, бож акад. Єфремов — один з кращих знавців української мови і саме йому поручила Академія Наук працю над зложенням наукового словника укра[ї]нської мови.

Єфремов як громадянин схарактеризований вже вище. Тут тільки зазначимо ще, що він був одним із основників радикально-демократичної партії, яка в часі революції перетворилася в партію соціялістів-федералістів і відіграла певну ролю в українськім державнім будівництві за Центральної Ради, гетьманщини й Директорії. Єфремов мав і має серед усіх кол українського громадянства великий моральний авторитет і загальну пошану. Має він багато приятелів і знайомих також у Галичині, з діячами якої вяжуть його численні нитки.

Бажаємо заслуженому письменникові й діячеві, аби ще довго міг працювати в повні сил з таким самим запалом, як досі, для добра української науки й культури.

І. Німчук.

Памятайте, що всякі збірки на нагробник на могилі І. Франка треба посилати до Центробанку (Львів, Ринок ч. 10. І. пов.) на щадничу книжечку ч. 7910.

Після вбивства.

Політика струса.

У варшавському „Роботніку" містить пепесівський лідер пос. М. Недзялковський статтю під поданим вгорі написом у звязку з убивством кур. Собінського й антиукраїнською нагінкою націоналістичної преси. А та сліпа, безвідповідальна нагінка звертається проти **всього** українського громадянства.

„Важко уявити собі більш непередуману нагінку. Про те, щоби обвинувачення могло спадати на котрунебудь з великих українських партій — нема бесіди. А коли слідство виявило, що злочин поповнила означена політично-терористична група — відповідальність в такому випадку впаде єдино і виключно на безпосередніх спричинників.

Та щодо одної річи немає сумніву: львівська трагедія — то дзвін на тривогу, то вказівка, що загострення національних відносин в республиці дійшло до крайних границь напруження. Зрештою, подібно звучать інформації з усіх східних воєвідств. Усюди серед Українців і Білорусинів ростуть впливи елементів або крайно націоналістичних, або комунізуючих. Голоси відломів щиро демократичних, готових до співжиття і співпраці з польським народом (?!), пропадають без відгомону... у Варшаві.

Пять місяців минуло від травневого перевороту. Кола, що сьогодні правлять Польщею, не зробили досі нічого, що означувало би основну зміну в державній національній політиці, не створили ані програми, ані навіть плану реформ: прибрано поставу знаменитої байдужности: відсунено „на пізніше" справу національних меншостей, не зважаючи на те, що життя йде наперед неублагано, що в наших умовах кожний день „відкладання" обертає все далі і далі колесо історії.

Чехословацька республика ввела до Ради міністрів представників Німців, до недавна принціпово ворожих молодій державі. Польські уряди не вміють собі дати ради з кривульками щоденної шкільної політики, з вибриками провінціональних адміністраторів, зі скритими чи явними натисками воюючого націоналізму".

Идучи наміченим в своїй статті шляхом, пос. Недзялковський вихвалює... ухвали Головної Ради ППС., яка з первісного становища територіяльної автономії для Українців і Білорусинів відступила на позиції... польської конституції, бажаючи через провалля конституції „через дійсну рівноправність, через здійснення конституційного закону дійти до

В. ЛЕВИЦЬКИЙ.

На театральній сцені.

Вбогість сьогоднішньої французької драматургії. — Новітнє „кохання" на сцені. — Винниченко в Одеоні? — Вигляди.

Париж, в жовтні 1926.

I.

Коли повістярське письменство сьогоднішньої Фр[а]нції є в повнім розквіті і блестить цілим легіоном сильних талантів, то театральне письменство є тут у безсумнівні занепаді.

Кажемо: театральне письменство нинішніх днів у Франції є в занепаді, а не театр і театральне мистецтво взагалі. Навпаки! Французькі театри, зосібна театри Парижа, мало коли переживали такі, як нині, удачні часи, удачні з технічного, удачні з фінансового становища.

В техніці будови штук (діяльогів, драматичні завязки і розвязки) французькі автори далі є перші в світі, оперті на знаменитих традиціях національного театру і на незрівнаних прикметах французької „конверзації". А в сценічній техниці (декорації, костюми, світла, то що) тутешні режисери, використовуючи що найцікавіше серед нових придбань німецьких і московських та українських, ведені своїм племінним почуванням такту і міри — виминають переборщення, пересади й неневности в смаку, які шкодять Берлінові однаково, як і Москві та Харкову.

Зрештою, що є де-небудь у світі, в сценічній ділянці, оригінального й цікавого, все те спливає сюди скорше чи пізніше, в особах своїх найкращих артистів, силкуючись „показатися" в цій столиці світа.

Тай на недостачу знаменитих акторів не може плакати французький театр; правда, часи першорядних звізд, часи Сари Бернар і Кокленів, минулися, та проте на всіх сценах Парижа працює пересічна міра акторських талантів чудесно висока.

З фінансового становища театральні підприємства Парижа теж не мають причини жалкуватися: в цьому городі готелі, ресторани й театри все повні, повні публики своєї і — на дорожчих місцях — чужої.

Хибує одного тільки: геніяльних авторів драматичних.

Та це одно — не таке то вже, скажімо, маловажне...

II.

Від кількох днів граються тут, у кількох реномованих театрах, штуки „молодих авторів" — тих, про котрих скрізь і все говорилося й говориться, що вони мають відновити театр і виполошити з нього перестарілу рутину, звітрілі помисли. Словом, перед нами продукуються зразки великими буквами писаного Мистецтва і Краси. Киньмо оком на ті архитвори, що мають відродити смак публики і регабілітувати французьку сцену!

Ось вам штука з „високої літератури". Серед усяких більше або менше здеправованих фігур вештається по сцені і силкується нас зворушити панок, який, хотячи виживити свою родину, не знайшов нічого дошильнішого, як — торговлю своїми чоловічими привабами. Розумієте? Він продається (звичайно таке називається: проституується) кожному стрічному, але душа в нього, кажуть, болить, і т. и. Правда, яке воно „драматичне"?

Ось вам друга штука, не менше глибока: то заголовком „Сарданапаля" прикрашена історія актора, котрий мережає „любов" з молодим машиністом (не, борони Боже, з машиністкою — це таке вже „банальне"!) Зворушлива кооперація інтелігентного „трудівника" з (чорно)» робочим!

Третя штука, многонадійного 25-літнього автора, виводить перед нашими очима „артистку" в найвищому ступні „феміністичну", яка розсипується у, скажімо, флірті з — подорожньою (не подорожнім, сохрани Господи!), що іде з нею тим самим кораблем на остров Лесбос. Правда, яке воно зворушливе?

III.

Автори всіх тих штук належать до числа „реформаторів", які — говорячи так часто повторюваною в їх світку фразою — „чистять Авгієві стайні".

Чистять — кажете? Замісць їх вимітати, вони радше їх ще засмічують. І чим! Ніколи, навіть у найховзкіших водевілях і найбільш голоногих оперетах не видано таких звичаїв. Видано правда дівчатка в сорочинках, але недалеко бував і чоловічок у підштанцях, і якщо воно не було ні дуже літературне, ні крайно моральне, ні суворо фільософічне, ні бездонно глибоке, то принаймні во[н]о було природне. А це?!

Бідолашні молоденькі авторики! Чого вони не роблять, аби тільки привабити публику, для якої вони